

TENTAMEN MEDICUM,
INAUGURALE,

DE
VARIOLA.

QUOD,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S.S.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

JOSEPHUS LITTLE, A. M.

HIBERNUS,

Societatis phys. Edinen. socius honorarius, et praefes annuus,

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURG 1:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,LXXX.

Viris perillustribus,

GULIELMO CULLEN,
ALEXANDRO MONRO,
JOANNI HOPE,
JOSEPHO BLACK,
FRANCISCO HOME,
JACOBO GREGORY,

Artis Medicae in Academia Edinenfi

Professoribus clarissimis;

Et

ALEXANDRO STEPHENSON,

In Academia Glasguensi,

Artis Apollinaris

Professori dignissimo;

Suis praeceptoribus multum colendis:

Nec non,

Viro admodum Reverendo,

GULIELMO HENRY, A.M.

De COMBER,

In Comitatu Dunensi apud Hibernos,

Ingenio, scientia, et virtutibus,

Quotquot hominem et evangelii ministrum ornant,

Insigni;

Hoc specimen Academicum,

Animi beneficiorum memoris

Monumentum,

D. D. C. Q.

A U C T O R.

Mr. Harris from his
Friend C. Hale sent the
Author —

TENTAMEN MEDICUM,

INAUGURALE,

DE

VARIOLA.

DISSERTATIONEM de re medica more solito prolaturus, ut honores academicos rite consequeretur, ultro se mihi obtulit variola; saevissimus morbus, qui, partem generis humani haud exiguum quotidie depascens, aequo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres.

Inter antiquiores, quorum scripta ad nostra pervenerint tempora, Rhazes primus variolam dilucide depinxit; ille autem quodcunque de ea sciverit ex scriptis Arabum se hausisse fatetur. Nul- lum de variola auctorem legi merentem, praeter Sydenhamum, invenit Boerhaavius.

A

In

In Europam adveſta, et cum armis et commercio ejus pari paſſu progreſſa, pene per orbem terrarum cito vagata eſt.

Morbus hicce a celeberrimo Culleno, Praeceptore meo multum venerando, ſic definitur : ‘ Sy-
 ‘ nocha contagiôſa cum vomitu, et ex epigaſtrio
 ‘ preſſo dolore. Tertio die incipit, et quinto fi-
 ‘ nitur eruptio papularum phlegmonodearum,
 ‘ quae, ſpatio octo dierum, in ſuppurationem et
 ‘ in cruſtas demum abeunt, ſaepe cicatrices de-
 ‘ preſſas ſive foveolas in cute relinquentes.’

H I S T O R I A M O R B I .

In diſcretam et confluentem, eruptionis ratione, variola apte dividitur. In illa, nimirum, puſtulae ſingulatim erumpunt, in hac, quaſi in unam coaleſcunt. Per aliquod tempus ſanitas labafcit, et ſatis oſtenditur gravioſiorem aliquem morbum inſtare.

Ab horroſis et algoſis ſenſu variola plerumque adoritur, quibus ſuperveniunt languor et ſopor. Hos excipiunt calor, fitis, naufea, et vomitus. Capitis, doſſis, epigaſtrii, ſi premitur, et
 lumborum

lumborum dolores, intestinorum angores, colicam mentientes, et dubia fede vagantes, se comites ingratos praebent.

Nunc somno exterritus trepidat aeger, et multum jactatur. Delirium quoque saepe adest aliquando ferocissimum, et oculi truces apparent.

Infantes haud raro epilepsia afficiuntur. Nunc pulsus creberrimi micant, et dolores ingravescent. Tertio aut quarto die, a primo morbi insultu, papulae erumpunt cum omnium symptomatum levamine. Maculae, primo vix eminentes, faciem, collum, et pectus obsident, et brevi post tempore supra cutem late diffunduntur.

Ab initio symptomata ad quintum diem saepe remittunt, et vicissim exacerbantur. Quinto aut sexto fere die, finitur eruptio, quo tempore papularum interstitia rubent, et tota facies, praesertim palpebrae, tument; et paulo post partes extremae suo ordine tumescunt.

Quae primo maculae erant in pustulas elevantur, et circiter diem octavum in justam altitudinem eriguntur, coloremque rosae Damascenae aemulant. Nunc primum eruptio in suppurationem abit, quae a superioribus ad partes inferiores gradatim transit, febre comitante nunc majore nunc minore.

De

Die undecimo, inflammationis symptomata multum minuuntur, etiamfi in adultis ad sudorem propensio, et in infantibus diarrhoea, et plerumque copiosior urinae fluxus, observantur. Nunc crassum pus flavumque, et quod iustum vocatur, in pustulis colligitur.

Quamprimum tumores ad manus et pedes pervenerint, saliva, prius acris et viscida, mitior et tenuior fit.

Crustae papularum jam exsiccatae paulatim decedunt, cutemque levem sed maculatam (rubentibus adhuc propter cuticulae tenuitatem basibus papularum) relinquunt; brevi autem ad pristinam elegantiam et candorem redituram. Sic cursum leniter plerumque et tuto absolvunt distinctae variolae.

2. At longe aliter confluentes saeviunt, non sine gravi vitae discrimine: Plerosque enim, quos genus summe malignum invadit, e medio tollit.

Symptomata supra relata, sed majori ferocia, et nova horrenda facie, ingruunt. Anxietas, jactatio, et vomitus, vel sub morbi insultum, magnopere urgent. Aegri, si erecte sedere conantur, haud raro relinquuntur animo. Pulsus arteriarum citatiores fieri pergunt, et febrem malignam intentant.

Citius

Citius fere erumpit variola cohaerens, sed intervallis incertis, et cum nullo aut exiguo aegritudinis et febris levamine. Excipiuntur vero exempla a Mortono et Sydenhamo prolata, ubi tam tardis passibus pustulae in superficiem subrepere, ut non ante diem quintum se in conspectum dederint.

Symptomata, quae in distinctis leniter et cito cursum peragunt, in confluentibus perstant diutius, et saepe vespere ingravescent; habent convulsiones quoque, in hoc genere, plus periculi, et infantes, saepe morbo accedente, subito e vivis rapiunt.

Haud raro speciem erysipelatosam pre se fert variola confluens, et tota facies quasi in vesicam generalem exsurgit. Si qua pustulae ab aliis separantur, nec in conicam figuram exsurgunt, nec basi rubra circundantur, sed pallidae, exsangues, et luridae apparent. Postquam erupere, modo evanescunt, modo iteratis vicibus emergunt.

In his, si quando, peracta eruptione, paululum remiserint symptomata, inter suppurandum recrudescunt.

Confluentes periculi et malignitatis variae observantur, et inde varia nomina adeptae sunt,
ChrySTALLINA,

Cryſtallina, fanguinolenta, et verrucoſa audiunt; quibus Friendius filiquoſam addit, ſed forſan haec potius cryſtallini ſpecies.

In omnibus hiſce morbi ſpeciebus, praeter ſolita febris vehementis ſigna, plurima alia adſunt. Facies et collum magnopere tument, et, faucibus inflammatis, deglutitio difficilis fit. Diarrhoea quoque infantibus ſaepe ante eruptionem, et ſalivae effuſio, aetate proveſtoribus, immanius ſaeviunt. Jam ſputum viſcidum difficile excreatur, et non raro manus pedesque antea tumidi ex improviſo detument. Eſt quoque ubi facies non prorſus tumet, ſed pallet ab initio morbi; res peſſimi ominis.

Calore fere aucto, et dyſpnoea ſuffocationis periculum ſecum ferente, opprimitur aeger. In hac ſpecie liquor nigri aut nigreſcentis caloris, et varie malignus, e puſtulis effunditur, et ſanguis colliquatus ex puſtulis, aut vaſis cutaneis, deſluit, et ſaepe odorem foetidum ſubito ſpirat. Unde facile videre eſt, cur diarrhoea ſanguinolenta et miſtus cruentus ſeſe oſtendunt.

Delirium, tendinum ſubſultus, pulſus exiles, debiles, et abnormes, extremorum frigus fere ſub articulum mortis obſervantur. Stridor dentium, coma, et ſuppreſſa urina, plerumque praenunci-
ant

ant mortem. Tunc, ex liquoribus effusis, nigrae aut fuscae formantur pustulae. Has crustulas decedentes, pulchritudinis omiffae indicia dira excipiunt aliae atque aliae, per multos dies, donec, erosa cute, foedisque cicatricibus corrupta decidit larva, et aeger pulchritudine plerumque mulctatus emergit.

Nunc nec color nec facies eadem. Jam reforpta, et de novo circuitui commiffa materies acris variolosa, variis corporis partibus, non solum foeda ulcera, sed et plures morbos chronicos, suo ex capite quosque sanandos, gignit.

Inde caecitatis, phthifcos pulmonalis, dysenteriae, diuturnae desipientiae, fons. Ex alia parte autem, et feliciore eventu, tumores scrophulofi, ophthalmia, paralyfis, et alii morbi a variolis amoventur, et optima temperies solidis conciliatur.

Puellulam octo annos natam testis oculatus ipse novi, satis robustam, ut nobis visa est, paralyfi subito correptam, fequenti anno (ut memini) vim fuam in eam exerens, a paralyfi sanam praestitit variola. Sunt alia symptomata minus solita, quorum historiae, brevitatis ergo, non inhaerebimus.

DIAGNOSIS.

D I A G N O S I S.

Primo insultu, eandem pene faciem prae se ferunt morbi fere omnes acuti. Est autem differentia quaedam inter variolam et omnes alios. Spurium genus est, quod incautis veris mentitur; sed quod vehementiam morbi illius nequaquam refert.

Hac specie laborantes, die tertio ruptis vesiculis, omnino solita munia obire valent. Variolam saepe praenunciant convulsiones, vespertinis horis magis feroces; convulsiones aliae post occasum Solis fere mitescunt et leniuntur.

Praeterea, accedente morbo, pulsus dicuntur esse aequabiliter constantes, et molles ab initio, nec haec mollitudo (ut aiunt) definit, vel in convulsionibus ipsis: Quod, si adhuc dubium fuerit variola instat, necne, aegrum symptomatis levare conandum est, donec eruptio scrupulum eximat.

Si jam variolae epidemice grassentur, et aeger doloribus vexetur, quales solent variolae eruptionem praecedere, et si inter variolis affectos versatus est, et morbum valde horrescat, tunc raro appropinquantis variolae iudicium fallit.

Erysipelas

Erysipelas et rubeola confluentes variolas prima facie multum referunt; qui vero eruptionis periodos et diversas historias accurate perpendit, nullo negotio hos morbos distinguet.

Rubeolas comitantur tussis et rauco, et oculi dolentes lachrymas effundunt. Erysipelas potius tumor et rubedo, quam eruptio, parvum spatium primo obducit; postea totam pene faciem occupat, partes, post paulo relinquens, quas primum obsiderat, in alias transit.

Morbillis laborantibus non multa febris est, et cito crustae decedunt. Ex toto patet, accedentis variolae, hoc est, primi stadii solius, diagnosin incertam et obscuram esse.

C A U S A M O R B I.

Seminii cujusdam corpore innati, et contagionis concursum ad morbum producendum necessarium esse, verisimile videtur.

Qui semel vere variola laboraverint, ut opinantur nonnulli in arte clarissimi, ad ultimum vi-

B

tac

tae stadium a morbo immunes vivunt, nimirum, quia deest causa prima disponens. Et, e contrario, variola nulli afficiuntur, nisi contagione corporibus suis prius admota. Variolae contagio causa aestimanda est. Hic forte locus est observationum quarundam de natura contagii.

1. In corpus impetum, aestivo tempore maximum, vernali minorem, brumali minimum, facit venenum variolosum.

Haec vis contagionis periodica, quatenus a tempestate aut constitutione aëris pendet, nonnunquam videtur variari; sed hic aëris status est nobis ignotus.

Minime denegandum vero, variolam saepe unum ex familia obsidere, aliis praeteritis, et familiam unam alteramve invadere, viciniae parcen-tem; et inde sporadica et epidemica variola audit.

Sporadica, si aëris conditio minus faveat, languet et brevi evanescit.

2. Febri epidemicae populariter grassanti, seu haec nervosa, putrida, vel catarrhalis fit, contagio variolosa ut plurimum se fociare gaudet.

3. Haec contagio res subtilissima est; quamvis aëre circumvehitur, et in pulmones et stomachum recipitur,

recipitur, nullo tamen sensuum externorum detegitur.

4. Quod si contagioni causa morbi favet, tamen symptomata ejus multa a rebus aliis pendent.

Concitatiores animi affectus, ebrietas, exercitationes immodicae, et forsan plurima alia nobis ignota, multo saeviore morbum reddunt. Hinc fit, ut in una familia, aut vico aut vicinia, variolas variae malignitatis, a pessimo ad benignissimum genus, saepe spectemus.

Contagio eadem per insitionem immissa, in diversis corporibus effectus longe diversos edit.

Ætate tenellis et junioribus amicior morbus, quoniam materiae variolosae facilius exitus datur.

Foeminis quam viris variolam magis pepercisse, quippe quia laxiores sint, et earum pauciores e vivis rapuisse, firmiter Sydenhamo persuasum fuit. Ejus sententiae adversatur Percivallus, qui, subducto calculo, hunc morbum foeminis quam viris magis lethiferum invenit.

5. Calore augetur contagionis vis, cujus multa prae-buit exempla, in praelectionibus suis, clarus Cullenus.

Frigoris et caloris ope, suae mirandae facultatis plures aut pauciores pustulas dandi, laudem
et

et gloriam adepti sunt Infitores Suttonienses.

Pestis Smyrnam hieme navibus advecta, testante celeberrimo Mead, brevi cessavit.

Ex observatis Cleghornii clari senioris, clarissime liquet, variolas aestate multo magis Minorcae incolis lethiferas fuisse.

In quibusdam regionibus borealibus, non nisi post vicesimum annum redit variola.

Vel per variolas ipsas, vel per cutis exhalationem, vel per emunctoria naturalia, ut aliquibus placet, materies variolosa corpore ejicitur. Et, ex his cum antea dictis rite comparatis, videre est, cur mites, vel feroces, vel medio modo se habeant variolae.

Omnes hae variolae species, quae numerosissimae sunt, quae nec proprie malignae nec benignae sunt, nec omnino confluentes, nec distinctae, has omnes medias recte vocare videar. De fermento et assimulatione nihil dico.

PROGNOSIS.

P R O G N O S I S .

Ex jamjam in historia observatis, de morbi hujusce mutationibus inopinatis, nullam certam prognosin, cui fides omnino habenda sit, dari posse, satis patet.

In morbis, qui acuti audiunt, nil certe pronuntiavit ipse Hippocrates; sunt tamen symptomata quaedam, quibus innititur haud leve judicium.

Si calor, fitis, et dolores acuti multum intenduntur, in vitae discrimen aegrum ducunt. Vomitus violentus, et convulsiones cito ab insultu morbi atroces, sunt mortis signa, quibus tuto plerumque fidendum est.

Si papulae citius solito erumpunt, praesertim si numerosae apparent, et multo magis si confluentes sint, anceps est morbi exitus.

Si, post eruptionem, nec evanescit nec mitigatur febris, in maximo periculo versatur aeger.

Si vesiculae, pro pure ichore, scatent; si facies pustularum onere obsessa sit, et eodem tempore respiratio difficilis, et interstitia pustularum

rum pallida evadunt, tunc fere aeger in praecipiti est.

Maculae numerosae purpureae, et in nigrorem abeuntes, urina et dejectiones sanguinolentae, insignem humorum et universi corporis putredinem denotant, nullis fere remediis corrigendam.

Haemorrhagiam ex utero, ore, et naso, cum frigore et robore fracto, cum tremore artuum, et subsultu tendinum, brevi excipit inevitabilis mors.

Si haec symptomata, aut eorum bona pars, praesto sunt, aeger cito se omnibus terrenis abdicaverit curis. E contrario, quando symptomata febris satis modica sunt, quando calore et anxietate non multum opprimitur aeger, quando in infantibus antecedunt convulsiones, et ipsa eruptio distincta, et pustulae paucae, praesertim in facie, sese ostendunt, quando eruptio non apparet ante finem tertii aut initium quarti diei, aeger in bona spe est.

Symptomata febris eruptione decedente remissa, pustulae exsurgentes, et satis bono pure impletae, interstitiaque pustularum rubri coloris, omine fausto proficiscuntur.

Diarrhoea et salivae fluxus modici evadentes, manuum pedumque tumores ordine procedentes, sunt signa optata. Somnus levis et appetitus redux timores abigunt.

DE VARIOLARUM INSITIONE.

Hic mihi se offerunt,

I. Materia variolosa.

II. Selectio eorum qui operationem hanc subire debent.

III. Anni tempestas qua optime fit.

IV. Praeparatio.

V. Variolae propagandae modus varii.

I. De materia variolosa recte inquiritur, quanta et qualis sit nobis utenda.

1. Ab hodiernis pene omnibus conceditur, infectivas suum genus propagantis veneni indoli minime debere. Multi etenim, ex malignis inquinati, benignis sunt affecti; et, e contrario, quidam ex benignis infecti, malignis perierunt.

Prudentis erit, ne infectio incusetur, materiam a sanguine minime captare, dum febris typus adhuc ignotus vetat aut naturam aut vehementiam ejus praevidere.

Lues venerea, et alii morbi, raro aut nunquam cum variolis instillantur.

At, ne vasis sanguineis vulneratis periculum augeatur, his intactis manentibus, pus e papulis abstrahendum est; et, si fieri potest, a homine
quam

quam sanissimo. Quamobrem pus ab infantibus aut junioribus desumptum jure praeponitur.

Abunde pollet quamprimum concoquitur, et facultatem morbi disseminandi diu servabit. Nil referre videtur, qua corporis parte abstractum sit.

2. Inter morbi eventum, et materiae quantitatem intra corpus introductam, nulla prorsus subest connexio.

Quibusdam materiae venenatae larga quantitas introducta est; aliis tam exigua ut trutinæ examen respuerit; at utrisque idem morbus, eadem symptomata, idem eventus.

Quantitas modica praeponenda videtur, quae e vulnere haud facile elabatur, neque aegrum aut amicos variolae spe vana lactabit.

Infectio variolosa lapsu temporis languescit et extinguitur. An virus diu servatum symptomata saeviora reddit, necne, sub iudice lis est.

II. Infantibus variolas instillandas nonnulli suadent, utpote quibus debile seminium, obliti eadem ratione esse debile corpus.

Multa quidem peritos infitores vetant infantibus primis mensibus hunc morbum inducere. Ea enim aetate, os, variolis obsessum, (quod fieri potest), mammam matris qua sola nutritur non bene

bene complectitur. Nares porro multum obstruuntur, interdum clauduntur penitus, ita ut neque fugere possit infans, nec nisi aperto ore spiritum trahere. Sunt quoque qui opinantur, motus vitales infantibus languidos esse, et vim cordis et arteriarum materiae venenatae expellendae imparem.

Praeterea, exercitationis beneficio magna ex parte innocui carent, neque sic, prout res postulaverint, perspiratio in iis promoveri potest. Irritata eorum viscera, acida acrimonia, haud parum molestiae teneris corporibus fascescunt, et diarrhoeam faciunt, quae non raro in dysenteriam lethalem mutatur. Quin et ex dentitione magna periculi causa infantibus impendet.

Dentibus primo in lucem erumpentibus, saepissime convelluntur.

Inflammatiō, inquires, et dolores comitantur. Nunc, precibus furdi, respuunt infantes medicamentum quodcunque palatum offendit.

Primis mensibus, pauci inficiuntur, et vel arte variolas iis tunc temporis inducere opus perdifficile est.

Duodecim infantibus, post partum quindecim diebus, instillatae sunt variolae, testante clariss. Monroio seniore, ne unus eorum inquinatus fuit.

Paucos ante tertium mensem variolis extinctos invenit clarus Percivallus, hoc consilio tabulas mortuorum sedulo perscrutatus.

A tertio mense vero, ad alterum aetatis annum, plurimos hoc mordo occubuisse detexit. Tunc nimirum corpus tenerum, et vis vitae parum firma. Partes externae magis cohaerent, cuticula a cute difficile separatur, et musculis subjacentibus arcte connectitur.

Non multo post, in sanis saltem, facilius supra musculos movetur cutis. Veneno varioloso facilius exitus, et ad id expellendum, vis cordis et arteriarum multo major.

A secundo ad undecimum annum, videtur intervallum infitioni maxime opportunum. Nunc corpus libere perspirat, nec adhuc rigit; levi stimulo non facile irritantur viscera, nec obstructionibus obnoxia sunt. Consilio et blanditiis ducitur puer, ut faciat aut ferat quae ad sanitatem conferunt.

Puellae ea aetate qua primum menses erumpere solent, aut quae chlorosi laborant, pessimo consilio huic artificio subjiciuntur. Gravidae haudquaquam infitioni opportuna.

Variolae senes raro aggrediuntur. Eorum multos, vel in matris utero morbum passos, vel
eum

eum tam levem impetum in eos fuisse, ut sensibus se subtraheret, haud abfimile videtur. Nunc rigent fibrae, motusque vitales languent. Hodie vero aetatis multo minus quam olim habetur ratio.

In India Occidentali, omnibus vitae stadiis, a primis diebus ad annum septuagesimum, morbum instillant, et eventu optato.

Multas reddit rationes celeberrimus Dimisdale, quare ante annum secundum periculosa sit infitio; sed his addit, nullam sibi causam visam esse quare infantes sani cujuscunque aetatis ab infitione amoveantur, et multos homines annos septuaginta natos morbum impune sustinuisse, observat.

Quod ad salutem variolas subituri spectat, primi infitores multo magis anxie, quam recentiores, inspiebant; morbis cutis, scrophula, visceribus obstructis, &c. laborantes ab infitione arcebant.

A talibus variolas infitivas impune ferri, dilucide manifestat praxis hodierna. Et, quod mirum est, talem antipathiam sive dissensum inter istas et morbos nonnullos, praesertim intermittentes, obtinere, ut, variolis accedentibus, vel omnino evanescerent, vel filerent paroxysmi.

Epileptici

Epileptici salivatione et lue venerea exhausti, cachectici, strumis affecti, paralytici, &c. hunc morbum impune tulerunt. Minime dene-gandum vero, juniores et sanos magis infitioni opportunos videri.

III. Vere et autumnno, alias anni tempestates minus idoneas existimantes, opus perficiebant infitores primi. Tunc invaluit opinio, humores detentos constrictione cutis hieme exitum non habere, et eosdem in aestate in putredinem ruerere.

Hinc diathesin phlogisticam unius tempestatis, et putredinem alterius, caute vitabant. Revera, omnibus anni tempestatibus sua sunt commoda et incommoda. Hiems perspirationem impedit; at infectioni et putredini fortiter obstat. Ver, etsi cutis eruptionibus obnoxium, tamen dat cutem mollem, et exhalationem per cutem copiosiore; jam reviviscente natura novum adipiscuntur vigorem homines. Aestas, si calorem auget, solida tamen laxiora praebet.

Dum centesimus quisque tantum Carolinae ex infitiis occubuit, quintus quisque ex naturalibus fatis concessit. Si autumnus bilis excessui opportunus sit, fructus gratissimos acidos et acescentes suggerit; sic provida natura morbis autumniremedia

remedia parat. 'Nullis hominum cogentibus ipse
'sae sponte sua veniunt.'

Morbo aliquo populariter 'graffante, variolae
minime inferendae, ne eidem sese jungant, vel pe-
joris forte morbi formam induant.

Ver et autumnus a claro Schultze praeponun-
tur, etsi fatetur, se Doctorem Archer observasse,
omnibus anni tempestatibus, nullo eventus dis-
crimine inoculantem.

Dimisdale quoque infitionem omni anni tem-
pestate satis tutam opinatur, si modo aegri recte
regantur.

IV. Regimen frigidum a Rhaze et Sydenhamo,
et optimis qui de variolis scripserunt auctoribus,
in morbo naturali laudatum, bonae praeparationis
haud exigua pars est. Nunc, plethoricis praefer-
tim, lautus vel multus cibus et potus valens caute
vitandi. Nutrices, quae infantes arte inficiendos a-
lunt, iisdem regulis morem gerere oportet.

Infantum alvi, morbosa colluvie si qua aderit,
caute purgentur. Intestina eorum ut plurimum
vermibus hospitium praebent, qui catharticis ido-
neis facile expelluntur. *Aethiops mineralis*, aut
mercurius dulcis, si parvis dosibus propinentur,
huic scopo optime inservient. Pulvis stanni, et
pulvis rhei, multum laudantur.

Secretiones,

Secretiones, et prae omnibus perspiratio, emeticis optime promoventur. Hinc etiam bilis fluxus, quae maximi momenti est, copiosior fit.

Si plethora subfuerit, sanguis mittendus. A falsamentis quoque, condimentisque omnibus, et victu lautiore, et liquoribus generosis, abstineant. Frugibus, et lacte, et omni tenui materia, vescantur necesse est. Nec finit tempus, nec occasio postulat, ut ea omnia percurram quae ad varias dietae species pertinent.

Ab ea, quae aliis morbis acutis convenit, parum discrepat. Febrem auget exercitatio valida, et ideo ante insitionem, per aliquot dies, caute prohibenda.

Fibrarum compage vegetiore instructis, forsan iustis intervallis propinari debent mercurialia, quae diebus intercurrentibus sale Glauberi et cathartico amaro expurgari possunt. Etsi mercurius variolae antidotum haudquaquam esse videtur; tamen, in corporibus validis saltem, subsidium ad faciliorem morbi decursum a multis creditur.

Oculi cancrorum, tartarus emeticus, et sulphur antimonii auratum, a quibusdam eventu operato, jalappa et cremor tartari, mercurio mista, et exitu felice, ab aliis praescribuntur.

Horum

Horum medicamentorum incipiat usus paulo ante et statim post insitionem ; forsan sanis et robustis pauca medicamenta necessaria erunt.

Decedentibus mensibus (si ea aetate foemina est qua menses fluunt) statim inferi debet venenum, ut, ante mensium reditum, cursum perficiat morbus.

Solidis laxatis, et sanguini soluto, omnino incommodus mercurius videtur. Victus lautior, et potus valentior debilibus concedendi, quibus tonica forsan addi debent.

Regimen et medicamenta, cuique accommodata, judicio medicorum caute trutinanda.

V. Variolas inferendi methodus variae excogitatae sunt.

Insitiones crucem imitantes insitoribus quibusdam factae sunt.

Emptio variolarum diu Germanis familiaris fuit. His successit modus efficacior et simplicior, nempe incisio alterutro brachio facta, ad deltoideis tendinis et brachiaei interni concursus, ubi fontanellae fieri solent. Incisiones binis cruribus itidem factae, ut miasmatis dosis satis magna instilletur ; sed has foeda ulcera saepe sequebantur, quae curationem difficillime admiserunt.

Praeterea, si veneni quantitas quam minima sufficiat, cui bono dolor excitatur ?

Apud

Apud Sinenses mos erat, per nares inficere, quo modus periculofior extat nullus. Nonnulli, ut incisionis formidinem tollant, veficantium ope morbum impertierunt.

Annis abhinc non multis, medentes nostri filum contagione imbutum, per cuticulam acu apertam, pertrahebant, quam, ut methodum magis elegantem, et minorem dolorem facientem, tunc temporis aestimabant. Quandocunque vero filis utimur, bene ficcentur caute prospiciendum est; quoniam ex filis pure varioloso imbutis, et madidis et putridis factis, multa mala oriuntur.

Scalpellum pure recente imbutum, et incisione levissima sub cuticulam inductum, et ibi detersum, tanquam methodum contagionem optime disseminandi, adhibent usitatus infitores hodierni.

Vasa minima sub cuticulam jacentia sola dividuntur. Ita initia hujus inventi praeclari illiteratis debentur; at operandi modus ab hodiernis multum provectus. Non est quod aliquod de incisionis commodis addam; cursus enim ejus est plerumque brevis et tutus, et vultus stat intemeratus honos. Scopo satisfactorius, pro instituti ratione, restat ut ad medelam jam progrediar.

METHODUS

METHODUS MEDENDI.

Quoniam variolae naturales benignae communes insitivas referunt, et quoniam insitivae faeviores malignis haud abfimiles sunt, eadem erit utriusque methodus medendi.

In febre quae variolam comitatur, non secus ac in aliis, vel a nimia cordis arteriarumque actione, vel a debilitate, vel a putrida humorum corruptione, varium periculum metuendum est; et his igitur remedia varia adhiberi oportet.

Est praeterea in hoc morbo opus non levis momenti dolores a veneno varioloso, cutem ulcerante, sopire.

I. In specie benignissima aeger (si cum aegrum vocare fas sit) a liquoribus generosis, nisi multum dilutis, a cibo animali lautiore aut nimio, consuetudinis ratione prudenter habita, abstinere debet, et sic regimini antiphlogistico attentus, ope medica parum egebit, cum natura sibi sufficiat ipsa.

Attamen a medicis in consilium vocatis longe absit minima symptomata negligere, quoniam, in

D

ipso

ipso salutis portu, mortem inferre queant, et aliquando sua lenitate insidiosa fiunt.

II. Febris primariae symptomata levare quam primum conandum est, et ad eruptionem semper prospiciendum.

III. Calor auctus, pulsus pleni, validi, et frequentes, capitis dolor, secundum aegri aetatem et temperamentum, ipsorumque symptomatum vehementiam, sanguinis detractionem postulant. Et haec vel generalis vel topica fieri potest. Ad inflammationem amovendam, cutis tensionem et spasmodum resolvendum, et eruptionem promovendam, nullo remedio laboranti naturae promptius succurritur.

IV. Emeticorum, et prae omnibus tartari emetici, magnae laudes.

His, praecordia, angustia et oppressione quae a congestionibus oriuntur, optime levantur. In partes corporis externas praesertim, aequabiliter propellunt emetica, partium internarum insigni levamine. Spasmodum vasorum cutis in superficie resolvunt, ita ut, profluente sudore, materiae venenatae exitus praebeatur.

Eodem tempore praecordiorum dolores sopiuntur, et alvus ducitur, praesertim si tartarus emeticus parvis dosibus propinetur.

V. Propter alvi duritiam remediis laxantibus opus est, quibus alvus leniter ducatur, et quicquid morboſi in primis viis fuerit expurgetur.

Ex decocto tamarindorum cum ſenna, ſalibus catharticiſ et hiſ cognatiſ, parantur talia. Purgantia blanda ſola, et tempeſtively propinanda, ne funeſtum alvi profluviuſ excitetur.

Salis Epſomendiſ uncia diverſiſ hauſtibuſ de die abſumpta, ad dejectioneſ expediendaſ et tormina ſedanda multuſ confert.

VI. Ex balneo calido pedibuſ applicato, multuſ boni reportat aeger. Nec ratio obſcura; quoniam humoruſ, ad haſ parteſ ducendoruſ magna vi pollet, parteſque ipſaſ ad materiã venenatã faciliuſ transfundendaſ aptioreſ reddit.

Morbo maligno, ubi facieſ varioliſ magiſ oneratur, pediliviuſ aegruſ cephalalgia levat; forſan balneuſ caliduſ, toti corpori applicatuſ, morbuſ mitioreſ reddet.

Ad ariditateſ cutiſ et tenſioneſ quibuſ ſtipatur inflammatio aut amovendaſ aut minuendaſ, et ſanguineſ diluenduſ, forte aliquid prodeſt balneuſ. Frequenti ſotuſ ventriculi dolor multuſ ſopitur, et quieſ et ſomnuſ multuſ deſiderati ex hoc remedio ut plurimuſ ſequuntur.

VII. Nunc hauſtuſ refrigeranteſ, potiſſimuſ acceſ-

cescentes, quorum ubique copia datur, ad sedandam ingentem sitim, aegri vehementer appetunt.

Ex acido vegetabili, five per fermentationem, five ex fructibus acidis et dulcibus comparato, ut et acido minerali, interdum satis commode confici possunt. Spiritus nitri, syrupo violarum nuptus et multum dilutus, anginam ex variolis ortam saepe superavit; et si quibusdam celeberrimis fides adhibenda sit, multos ex orci faucibus eripuit. Nec mirum; nam urinam et materiae perspirabilis exhalationem per cutem multum auget, caloremque temperat, et putredini obstat.

Acidum vitriolicum largius dilutum, succus limonum, &c. eidem scopo satis respondent. Lactebutyrum, serum lactis, hydrogala, et cerevisia tenuis, prout aeger appetiverit, tuto neque frustra hauriuntur. Aquam ipsam frigidam libere epotam multi laudant, scilicet, qua vix datur ad diluendum, corporis calorem temperandumque efficacior haustus, aut aegrotanti ipsi gratior. Diluentia dicta aut ex aqua pura, aut ex rebus quorum pars maxima aqua est, clare constant. His corporum nostrorum calor, et inde vis morbi septica, multum minuitur. Inde pulsus minus frequens et plenus fit, et perspiratio augetur.

VIII. Frigus non modo potionis frigidae, sed et
aëris

aëris frigidi forma, corporibus nostris admoveri potest.

Variolosos foras evec̃tos, et aëri puro et frigido expositos, insigniter reſectos vidi, qui in cubiculum reduces gratos et ſalubres iſtos effectos, brevi deletos, non abs re dolebant.

An fermenti poteſtatem, humores in ſuam naturam convertendi minuendo, an inflammationem ſedando, an vi morbi ſepticae, ut Alexipharmicon, obſtando, an quocunque alio modo effectus ſuos frigus edat, parum conſtat, neque multum reſert.

In cubiculo ſpatioſo (et ſi poſſibile ſit) altius ſito, aegrum cubare, et aërem frigidum et ſuavem ſpirare oportet. Si ad corpus ſuſtinendum membra ſufficiant, aeger ſaepe foras ambulare debet, ut plurimum aëra purum et ſalubrem hauriat, qui non modo vitae pabulum maxime neceſſarium extat, ſed in multis morbis optimum remedium.

An gelu et nivi tuta ſit varioloſorum libera expoſitio, adhuc dubito. Hoc ſaltem patet, frigus intenſum multos ſuſtinuiſſe magno comodo, quod ſanos ad mortis januas perduxiffet.

Effluvia putrida copioſe diſfluentia diſſipat aër, et diatheſi phlogiſticae fortiter obſtat.

Gradum

Gradum ultimum frigoris, cui variolas sustinens tute exponi potest, medicorum nemo, quoad scio, adhuc accurate definivit.

Regiminis antiphlogistici ad summum evectum pedissequam experti sunt nonnulli, cujus aetas et dieta lactea fuere remedia.

IX. Omnia corpore excreta quamprimum amovenda sunt, nec cubiculo, quo paulo ante aliquis eodem laboraverit morbo, detinendus aeger.

Cubiculi fenestrae, et ostia saepe, praesertim mane et vespere, aperienda; quam paucissimis etiam ex familiaribus aditus in cubiculum aegri concedatur, et ipse a colloquio, quantum fieri potest, abstineat.

Insolita stragula nulla imponantur, lintea veste tegatur variolosus, quae quotidie, vel saepius, si facultas fuerit, mutari debet; morbo maligno pavimentum et stragula aceto conspergantur.

X. Alvi astrictae incommodum frequentibus lotionibus facile amovetur.

Regiminis antiphlogistici fautores primi, eruptioni optime consulentes, ut ipsis visum est, hoc remedium prohibebant. Alvi autem duritiae morbum ingravescere, et pustularum eruptionem, diarrhoea substante, minime impediri, suadent et ratio et experientia.

In convulsionibus quoque multum valent clysmata, praesertim si opium simul per os datum fuerit.

XI. Ex mercurio et antimonio, vel singulis, vel simul junctis, vel denique cum aliis medicamentis mixtis, multi, ut fertur, aegri haud parum fructus perceperunt. Sed vana prorsus spe quidam, neque sane parvi nominis, auctores, (inter quos Boerhaavius ipse primus recensendus est), semet lactabant, antidotum contra variolas, ex iis medicamentis quandoque comparatum iri, quo dispositio ad hunc morbum, qualiscunque demum fuerit, penitus corrigeretur.

Regimen antiphlogisticum, et mercurii usus, quicquid ex theoria vana nonnulli garriunt, recte conjunguntur; raro enim talis conjunctio nocet; et, si forte aliquid mali a mercurio oriatur, veluti tussicula, aut inflammatio levis faucium, istiusmodi incommoda brevi evanescunt. De usu autem mercurii, aliorumque quae tantum jactantur medicamentorum, eorumque quantitibus, et tempore, et intervallis adhibendi, medicum in singulis exemplis a temperamento et statu aegri judicare oportet: Fieri enim non potest, ut idem omnibus conveniat remedium. Talis est, febre durante, validos recte tractandi modus.

At

At debilibus non raro inferuntur variolae ; et naturales tales saepe adoriuntur. His mercurius potius efflet noxae, et vel validissimis, quorum sub primum morbi impetum, vires fractae fuerint. Quae vim vitae sustentant in hoc stadio remedio sunt. Variolae vel initio, febre nervosa aliquando stipantur, quae paulo post formam putridam induit. Tunc mercurius aut aegrum omnino e vivis raperet, aut symptomatis diris eum subiceret.

Phthisin pulmonalem ex catharticis fortibus ortam, notavit clarus Baker. Se quoque certiorum de aliis exemplis factum fuisse memorat, ubi dirae ex tali methodo medendi (potius necandi) ortae sunt sequelae.

XII. Proximum medendi consilium est vim vitae, seu vires aegri, alere et sustinere.

Inter cardiaca eminet vinum. Magna urgente debilitate post aliquot dies, in auxilium vocanda sunt vesicatoria ; at minime primis diebus morbi, nisi symptomata saeviora ea requirunt.

Vesicatoria in omni specie, et variolarum stadio (prius sanguine misso) se adhibuisse testatur Clossius ; at ejus methodum pauci sunt secuti.

XIII. Eruptione finita, quae secundo morbi stadio fit, papulae rariores et symptomata febris primariae

primariae insigniter levata, vix ulla medicamenta postulant.

Regimen antiphlogisticum et aëris frigidi usus modicus, ne nunc negligenda. E contrario, symptomatis inflammatoriis adhuc vigentibus, pustulis numerosis et confluentibus, eodem modo quo primo stadio, secundo etiam tractandi sunt aegri.

XIV. Fotu et balneo tepido cruribus, vel universo corpori applicato, praesertim in robustis, nil majus confert.

Alvi astrictioni clysteribus occurrendum. Pulsus validi, duri, et frequentes, cutis dura et arida, sanguinis detractionem postulant.

XV. Sanguis vero parca manu educendus, quoniam ubicunque febris primariae symptomata eruptione non aut evanescunt, aut multum mitescunt, pedissequam plerumque se praebet debilitas immedicabilis. Mercurius, nunc caute, si omnino propinandus.

Purgantia leniora, et emetica, ut in primo stadio, libere adhibenda; aër quoque frigidus in auxilium vocandus. Munditiae, quantum fieri potest, colantur; mutantur saepe corporis et lecti stragula et lintea. Aër purus in cubiculum admittatur, et aeger ipse, si vires finant, jovi pleno frigidoque exponatur.

E

Aër

Aër vapores venenatos dissipabit, aegrum anhelantem suaviter reficiet, cutem aridam refrigerabit, et viribus, nobis forsan nondum notis, veneni variolosi vires franget.

XVI. Si die quinto dolor, vigiliae, inquires magnopere urgent, opium, dulce lenimen doloris, aegro propinandum, et inde ad quietem componetur. Ubi vires reficiendae sunt, diarrhoea compescenda, pustulae collapsae erigendae iterum, ob omnibus concessum est, opium libere adhibendum.

Post plethoram et dispositionem ad inflammationem sublatas, et vasa laxata, non modo pulchros edit effectus opium, sed mira operatur.

Venenum variolosum intus oberrans, ad superficiem propellit, neque in convulsionibus celebrius extat remedium: Quoniam vero secretiones fere omnes, et excretiones praesertim alvi reprimat, tanta imprimis copia adhibitum, quanta hic opus est, suis incommodis in hoc morbo non carebit; et igitur clysteribus ex aqua tepida, ex aqua cum lacte et saccharo et sale Glauberi, opus erit ad ducendam alvum.

XVII. At alia longe morbi facies se non raro ostendit. Pustulae nec bono pure implentur, nec in justam molem gradatim exsurgunt.

Sed,

Sed, pro pustulis, vesiculae parvae, planae, et confluentes, liquore seroso et ichore impletae, cutem occupant. Sanguis dissolutus non raro cum ipsa urina defluit, vel sub cute effunditur, vel in variolas ipsas transit.

Quando faciei, pedum, et manuum tumores non se mutuo excipiunt, et eruptio subito repellitur, tunc metastasis lethalis materiae venenatae, ad organa nobiliora, quam ad cutem natura propellere solet, magnopere metuenda.

Salivae suppressus fluxus emeticis non raro restituitur.

Partibus extremis nonnulli suadent vesicatoria ab initio morbi imponi, quo humores naturales earum partium suo ordine certius promoveantur.

Emetica quoque, tum ventriculum evacuando, tum salivae fluxum restituendo, tum sudorem promovendo, saepe profunt.

Cathartica quoque, et diuretica, alvum et urinam movendo, multum proficiunt.

XVIII. Acidis in hoc morbo nullum praestantius invenitur remedium. In putredine coercenda, et inflammatione domanda, merito maximas sibi vindicavit laudes acidum vitriolicum.

XXI. In confluentibus et malignis, ad corticem Peruvianum, (hoc Dei mortalibus aegris insigne donum),

donum), veluti ad sacram anchoram confugiunt medici.

Quomodo cortex, an suppurationem expediendo, suos salutiferos edat effectus, non bene constat. Sunt qui opinantur, tonum vasorum restituendo, et inde gangraenae periculum summo-
vendo, corticem operari.

Hinc, tono vasorum nimio existente, ut in discreta variola saepe accidit, cortex nocere potest.

In sanguine soluto et putrescente, et ubi gangraenae periculum est, nil cortice praestantius extat.

A varioloso adulto integra uncia, viginti quatuor horarum spatio, devorata est, et cum successu optimo.

Continuari debet cortex, in talibus exemplis, donec putrida corruptio penitus sublata fuerit.

XX. Cum cortice, vinum libere sumi debet. Observatur enim, saepius vinum febricitanti, et multum debilitato concessum, non solum vires mirum in modum reficere, sed pulsum frequentiam brevi temperare, nimirum, quae saepe debili cordis arteriarumque actione pendeat, sic contractionis debilitatem suae actionis frequentia compensare, conantium.

XXI.

XXI. Camphora acidis sociata a multis concelebratur. Vim nervosam excitare, putredinem coercere, et venenum variolosum ad cutem depellere, a multis creditur. Suppurantibus pustulis, cutis dolentissima et vigiliae continuae anodyna postulant. At cum cautelis (XVI.) memoratis opiata adhibenda.

Alvi astrictio et emeticis et lotionibus amovenda est.

XXII. Veficantia, principium vitale in debilibus stimulando, et per ulcerata loca pravos humores evacuando, mira praestare dicuntur.

Medicorum multi veficantia brachiis et cruribus imponi jubent, etiam ab initio morbi, quo melius corpus, pravorum humorum onere liberatum, ad morbum debellandum valeat.

Humores qui veficantibus variolosorum ejiciuntur pravae indolis ex eo videntur, quod copiosius fluunt, et eorum ulcera multo difficilius curationem admittunt, quam in aliis morbis.

Veficantibus vel inter scapulas, si pulmones afficiuntur, vel parti cuicunque ubi necessaria videntur, rite admotis, Diarrhoea et humores glandularum, sub finem morbi, saepe aegrum infestantes, et plurima alia dira symptomata,

tomata, aut multum mitigantur, aut, ut quibusdam placet, omnino praeveniuntur. Vescicatoria, ad externas partes humores alliciendo, auxilium valde necessarium nonnunquam tulisse, nullus dubito.

XXIII. Oxymel aqua tepida dilutum per os et nares injiciunt quidam medici, magno aegrorum levamine et solatio.

XXIV. Ad ultimum morbi stadium, quod est febris secundariae, nunc perventum est. An ex pure in sanguinem redeunte, an ex materiae venenatae separatione imperfecta, an ex viscerum abdominalium et tubi alimentarii putrida coluvie accenditur febris secundaria, emetica certe haud parum pollicentur auxilii. Prius autem quam haec adhibeantur, sanguinem mittere aliquando convenit, ne debilitas et putredo cito superveniant periculum est; et igitur sanguis caute mittendus, ne vires naturae nimis frangantur.

Regimen antiphlogisticum supra relatam continuandum est, vel, si neglectum aliquo tempore fuerit, integrandum.

In febre secundaria, putrida, et maligna, aer frigidus, acida, et cortex, et vinum, caeteris medicamentis palmam praeripiunt.

XXV.

XXV. Ex balneo tepido foliorum et florum chamaemeli parato, butyri lactis quantitate debita permisto, effectus felicissimos observavit clarus Percivallus. Hinc sordibus purgatur cutis, pustulae emolliuntur, et foraminibus cutis laxatis reficitur aeger.

XXVI. Si quando actio devorandi, inflammatis faucibus, aut salivæ admodum viscidae secretio quodammodo impeditur, oportet os sedulo obstergere liquoribus emollientibus; neque alienum est, vesicantia faucibus externis admovere.

A morbis malignis, pertinacibus, et longe perstantibus, ope variolarum liberati sunt multi.

At, e contrario, eventu infeliciore haud raro convalescentes a variolis, plurimi morbi invadunt. De his instituti ratio vetat tractare.

Fauces exulceratae aqua tepida cum lacte lavandae; et, ne pustularum pruritu provocatus cutem evellat aeger, omnino cavendum est.

Purgantia leniora bis terve post morbi decessum repeti, et convalescentes ad cibum lautiolem, et liquores generosos paulatim redire, omnino necesse est. Si post morbum valde debiles relinquuntur, dieta primo lactea, deinde, ut vires ferant, et res postulant, nonnihil lautior; et aër pu-

rus

rus et ferenus, et occupationes jucundae, et cortex Peruvianus interdum, et coelum mitius, et itinera, et navigationes, optima videntur remedia.

F I N I S.